

HE 260/2009 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työterveyshuoltolakia. Esityksen mukaan työterveyshuollon palvelujen tuottaja voisi hankkia työterveyshuoltoon kuuluvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut sekä kliinisyfysiologiset tutkimukset myös sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä. Tältä ostetut työterveyshuollon tukipalvelut tulisivat osaksi työterveyshuol-

tolain hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaista toimintaa ja voisivat tulla sairausvakuutuslain perusteella korvattaviksi osana työterveyshuollon hyväksyttäviä kustannuksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
PERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Työterveyshuollon palvelut.....	3
Yleistä	3
Kehitys 2000-luvulla	3
1.2. Laboratorio- ja kuvantamispalvelut	4
1.3. Työterveyshuoltoon liittyvät tukipalvelut.....	5
1.4. Työterveyshuollon kustannusten korvaaminen sairausvakuutuksesta	5
1.5. Kustannusten läpinäkyvyydestä.....	6
2. Ehdotetut muutokset	7
3. Esityksen vaikutukset	7
4. Asian valmistelu	8
5. Voimaantulo	8
LAKIEHDOTUS.....	9
Laki työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta.....	9
LIITE	10
RINNAKKAISTEKSTI.....	10
Laki työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta.....	10

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Työterveyshuollon palvelut

Yleistä

Kansanterveyslain (66/1972) mukaan kunnan tulee tuottaa kunnan alueella sijaitsevissa työ- ja toimipaikoissa työskenteleville työntekijöille työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädettyjä työterveyshuoltopalveluja. Kunnan tulee myös soveltuvin osin järjestää työterveyshuoltoa kunnan alueella toimiville yrittäjille ja muille omaa työtään tekeville.

Työterveyshuollon palveluiden tuottajista säädetään työterveyshuoltolaissa. Lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan työterveyshuollon palvelujen tuottajalla tarkoitetaan sitä organisaatiota tai henkilöä, joka lain 7 §:n mukaisesti huolehtii työnantajan järjestettäväksi kuuluvasta tai työnantajan vapaaehtoisesti järjestämästä työterveyshuollosta. Työterveyshuoltolain 7 §:n mukaan työnantaja voi järjestää työterveyshuollon palvelut hankkimalla tarvitsemansa palvelut kansanterveyslaissa tarkoiteltulta terveyskeskukselta, järjestämällä tarvitsemansa työterveyshuoltopalvelut itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa tai hankkimalla tarvitsemansa palvelut muulta työterveyshuoltopalvelujen tuottamiseen oikeutetulta toimintayksiköltä tai henkilöltä.

Työterveyshuollon palveluja tuottavat siten sekä yksityiset että julkiset toimijat. Yksityisiä ovat lääkärikeskukset, yritysten omat työterveysasemat, useamman yrityksen yhteiset työterveysasemat tai yksityiset ammatinharjoittajat. Julkisia palveluntuottajia ovat kunnalliset työterveysyksiköt, joista useimmat toimivat terveyskeskusten yhteydessä.

Työterveyspalvelujen piirissä on noin 1,87 miljoonaa palkansaajaa ja yrittäjää. Työterveyshuollon henkilöasiakkaat jakautuivat vuonna 2007 palveluntuottajaryhmittäin seuraavasti:

- lääkärikeskuksissa	48 %
- kunnallisissa työterveysyksiköissä	32 %
- työnantajan omilla asemilla	15 %
- työnantajien yhteisillä asemilla	5 %

Kunnallisella työterveyshuollon palvelujärjestelmällä turvataan palvelujen saatavuus koko maassa. Palvelujen saatavuus ja laatu vaihtelevat ja varsinkin haja-asutusalueilla on vaikeuksia tuottaa laadukkaita palveluita. Keskeisiä ongelmia ovat henkilöstön osaaikaisuus ja lääkäreiden saatavuus sekä niistä johtuva toiminnan haavoittuvuus. Haja-asutusalueilla kunnalliset työterveysyksiköt ovat usein ainoita palvelujen tuottajia paikkakunnallaan. Vuonna 2007 tällaisia kuntia oli 91. Kunnallisen järjestelmän keskeinen asiakaskunta on kuntien ja pienyritysten henkilöstö sekä maatalousyrittäjät. Vuonna 2007 kunnallisen palvelun piirissä oli 602 000 henkilöä.

Työterveyshuolto Suomessa 2007 -katsoituksen mukaan työterveyshuollon piirissä oli 87 prosenttia palkansaajista, 17 prosenttia yksityisyrittäjistä ja 38 prosenttia maatalousyrittäjän eläkelain mukaisista vakuutetuista. Sairaanhoidtoa saa työterveyshuollon osana Työ ja terveys 2009 -haastattelututkimuksen mukaan 92 prosenttia työterveyshuoltoon kuuluvista palkansaajista, 94 prosenttia yrittäjistä ja 74 prosenttia maatalousyrittäjistä.

Kehitys 2000-luvulla

Kunnat ovat pyrkineet parantamaan heikkoa palvelutilannetta kuntayhteistyön eri muotoja hyväksi käyttäen koko 2000-luvun ajan. Muutoksen suunta on ollut kohti kunnallisia työterveyshuollon liikelaitoksia, joita toimii tällä hetkellä 18. Muutamia kunnallisia työterveyshuollon osakeyhtiöitäkin on perustettu.

Useimmat työterveyshuollon liikelaitokset toimivat isäntäkuntamallilla ja ovat usein kaupunkivetoisia. Asiakkaiden kannalta nämä suuremmat, kuntarajat ylittävät yksiköt ovat hyvin toimivia kaikissa liikelaitokseen kuuluvissa kunnissa. Tämän turvaa eri paikkakunnilla toimivan yhden organisaation yhteinen potilastieto- ja ajanvarausjärjestelmä. Yksikkökoon kasvattaminen vaikuttaa myönteisesti palvelujen saatavuuteen ja laatuun. Myös lääkäreiden saatavuus ja pysyvyys on

parempi isommissa yksiköissä.

Koko maakunnan kattavia työterveysyksiköitä on suunnitteilla ainakin Päijät-Hämeeseen ja Etelä-Karjalaan. Tampereen seudulla on ollut maantieteellisesti laaja kunnallinen työterveyshuollon kehittämishanke. Keski-Suomessa on meneillään maakunnan kunnallisen työterveyshuollon kehittämishanke, jonka yhtenä tavoitteena on tuottaa ratkaisuja alueellisiin kehittämistarpeisiin maakunnan työterveyshuollossa.

Kunnallisia työterveyshuollon palveluja tuottava osakeyhtiö on itsenäinen, erillään kuntaorganisaatiosta toimiva organisaatio, joka tarvitsee toimiluvan työterveyspalvelujen tuottamiseen. Nykyisistä työterveyshuollon kunnallisista osakeyhtiöistä yksi on puhtaasti kuntaomisteinen ja muiden omistuspohjassa on yksityissektorin edustus mukana. Kunta- ja palvelurakenneuudistus (PARAS) vauhdittaa muutosta edelleen. Vuonna 2007 kaikille kunnille tehdyn PARAS-kyselyn tulosten mukaan vuoteen 2012 mennessä hallinnollisten kunnallisten työterveysyksiköiden määrä olisi puolittumassa. Palvelupisteiden määrä ei vähene yhtä nopeasti, vaan rakenteita on tarkoitus muuttaa erilaisten yhdistymisten ja yhteistyömuotojen sekä kuntaliitosten myötä.

Kunta voi järjestää työterveyshuollon palveluihin liittyvät tuotantovelvoitteet myös perustamalla tarvittavia palveluja tuottavan osakeyhtiön. Yhtiön ollessa sataprosenttisesti kuntaomisteinen, se voi täyttää julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 10 §:ssä tarkoitetun sidosyksikön edellytykset. Sidosyksiköltä hankinnat voidaan tehdä suoraan soveltamatta hankintalakia.

Hankintalain 10 §:n mukaan sidosyksikkö-asema edellyttää, että hankintayksiköstä muodollisesti erillinen yksikkö on hankintayksikön valvonnassa vastaavalla tavalla kuin hankintayksikön omat toimipaikat. Lisäksi sidosyksikön toiminnasta pääosan tulee kohdistua hankintayksikköön tai hankintayksiköihin, joiden määräysvallassa se on. Hankintalain 10 §:n määritelmä sidosyksiköstä perustuu yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka edelleen kehittyi, ja joka tulee ottaa huomioon sidosyksikkö-aseman määrittelemisessä hankinnan tekoajankohtana (viimeaikaisesta yhteisön tuomioistuimen oike-

uskäytännöstä valvontavallasta esimerkiksi C-573/07 Sea Srl ja C-324/07 Coditel Brabant SA ja sidosyksikön toiminnan kohdistumisesta omistajatahoon esimerkiksi C-295/05 Asemfo, jonka mukaan noin 10 prosenttia sidosyksikön toiminnasta voisi kohdistua muihin kuin omistajatahoihin).

1.2. Laboratorio- ja kuvantamispalvelut

Kansallisen terveyshankkeen pohjalta vuonna 2002 annetussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi on annettu linjaukset, joiden mukaan kunnallista laboratorio- ja kuvantamistoimintaa ja toisaalta työterveyshuollon palveluja tulee rakenteellisesti kehittää. Tarkemmat linjaukset on kuvattu periaatepäätöksen taustamuistiossa (STM:n työryhmämuistioita 2002:3). Kunnallista työterveyshuoltoa on kehoitettu muodostamaan laajempia seudullisia kokonaisuuksia, joiden toimintaa kehitetään säädösten edellyttämän vaatimustason mukaisesti. Laboratorio- ja kuvantamistoiminnoissa on kehoitettu siirtymään yhden tai useamman sairaanhoitopiiriin muodostamiin yksiköihin ja kunnallisten liikelaitosten hyväksikäyttöön sekä linjattu, että palveluiden järjestämistä koskevaan yhteistyöhön osallistuvat sekä perusterveydenhuolto että erikoissairaanhoito. Työryhmän taustamuistiossa on todettu, että kunnallinen liikelaitosmalli sopii erityisen hyvin myös kuntien yhteistyönä tapahtuvaan työterveyshuollon järjestämiseen, ja että kunnallista osakeyhtiötä voidaan käyttää tilanteissa, joissa haetaan kuntayhtymää laajempaa kumppanuusmallia joko julkisen sektorin sisällä tai yksityisen sektorin kanssa.

Laboratoriopalveluiden tuotannossa on siirrytty laajasti liikelaitosmallin soveltamiseen. Pirkanmaan sairaanhoitopiiri perusti laboratoriopalveluja tuottavan liikelaitoksen jo vuonna 1999. Vuodesta 2004 lukien kansallisen terveyshankkeen linjausten vauhdittamana myös Helsingin ja Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kymenlaakson, Satakunnan ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirien laboratoriopalvelut on organisoitu liikelaitoksina, ja Itä-Suomeen on perustettu laboratoriopalveluja tuottava neljän sairaanhoitopiiriin yhteinen

liikelaitoskuntayhtymä. Näiden rakennemuutosten seurauksena selvästi yli puolet maan laboratoriopalveluista tuotetaan liikelaitosmuotoisissa organisaatioissa.

Liikelaitoksia koskevien kuntalain (201/1994) säännösten johdosta liikelaitosten asemaa on selkiytetty siten, että ne toimivat itsenäisinä liiketoimintayksiköinä, jotka ovat hallinnollisesti ja taloudellisesti eriytettyinä sairaalaorganisaatioissa. Toisaalta on niin, että merkittävä osa kunnallisista työterveys- huolto- sekä laboratorio- ja kuvantamispalveluista tuotetaan edelleen toimintayksiköissä, jotka ovat kiinteä osa terveyskeskusta tai sairaalaa. Vastaavasti yksityislaboratorioissa tuotetaan vain noin 10 prosenttia kaikista laboratoriopalveluista. Työterveyshuollossa tehdään 6,2 miljoonaa laboratoriotutkimusta, mikä on noin 10 prosenttia kaikista vuosittain tehtävistä laboratoriotutkimuksista ja 0,42 miljoonaa radiologista tutkimusta, mikä on alle 10 prosenttia kaikista radiologisista tutkimuksista.

Kunnallisissa terveydenhuollon laboratorio- ja kuvantamispalveluissa on tapahtunut keskittymistä, joka tähtää parempaan taloudelliseen kannattavuuteen. Palvelut hankitaan sairaanhoitopiirien ylläpitämistä yksiköistä. Pienten terveyskeskusten ei kannata ylläpitää kallista laitekantaa eikä erikoisosajia, joille ei välttämättä riitä kokopäiväistä työtä. Riittävän osaamisen ylläpitäminen vaatii riittävää määrää tutkimuksia tietyn ajan kuluessa.

Työterveyslaitoksessa selvitetiin syyskuussa 2009 kunnallisten työterveysyksiköiden laboratorio- ja kuvantamispalveluiden käyttöä. Selvityksen mukaan laboratoriopalvelut ovat keskittyneet huomattavasti paljon enemmän sairaanhoitopiirien ylläpitämiin laboratorioihin kuin kuvantamispalvelut. Osaltaan tämä johtuu palvelujen luonteesta. Laboratorionäytteet voidaan helposti siirtää analysoitaviksi paikasta toiseen, mutta kuvantamisessa vaaditaan usein asiakkaan paikallaloa.

Selvityksen mukaan viiden maakunnan työterveysyksiköiden asiakasmääriin suhteutettu laboratoriopalvelujen käyttö jakautui siten, että 27 prosenttia oli terveyskeskusten omien laboratorioiden ja 73 prosenttia sairaanhoitopiirien ylläpitämien laboratorioiden palvelua. Vain 0,1 prosenttia käytti yksityis-

sektorin laboratoriopalveluja. Maakuntien sisällä pienten, kaukana kasvukeskuksista olevien terveyskeskusten laboratoriot ovat pääsääntöisesti niitä, joiden palveluja myös työterveysyksiköt käyttävät. Sairaanhoitopiirien laboratorioiden palveluja käyttävät kasvukeskusten ja niiden lähiympäristön työterveysyksiköt.

Selvityksen mukaan kuvantamisessa tilanne on erilainen kuin laboratoriopalveluissa. Työterveysyksiköiden henkilöasiakkaista terveyskeskusten omia kuvantamisyksiköitä käytti noin kaksi kolmasosaa, sairaanhoitopiirien palveluja noin kolmannes ja aluesairaaloiden ja yksityissektorin kuvantamista käytti noin kolme prosenttia.

1.3. Työterveyshuoltoon liittyvät tukipalvelut

Työterveyshuoltoon kuuluu ehkäisevä toiminta työterveyshuoltolain 12 §:n mukaisesti ja sairaanhoito työterveyshuoltolain 14 §:n mukaisesti. Niihin liittyy laboratorio- ja kuvantamispalveluja ja kliinifysiologisia tutkimuksia. Työterveyshuollon sairaanhoidon järjestäminen on työnantajalle vapaaehtoista. Työterveyshuollon yhteydessä järjestetyllä sairaanhoidolla tarkoitetaan yleislääkäritasoisista avosairaanhoitoa sekä erikoislääkärin toimintaa siltä osin kuin se perustuu työpaikan työterveyslääkärin arvioimaan tarpeeseen selvitettyä työntekijän työkykyä ja hoitomahdollisuuksia. Tukipalvelut ovat oleellinen osa diagnostiikkaa. Niiden laajuus sovitaan työterveyshuoltosopimuksessa. Laboratorio- ja kuvantamispalvelujen lisäksi kliinifysiologisista tutkimuksista tavallisimmin käytettyjä ovat sydänsähkökäyrä ja keuhkojen toimintakoe (spirometria). Tarvittaessa laajempia tutkimuksia tai useamman alan konsultaatiota asiakas lähetetään yleensä erikoissairaanhoitoon tai erikoissairaanhoiton poliklinikalle.

1.4. Työterveyshuollon kustannusten korvaaminen sairausvakuutuksesta

Työterveyshuollon kustannusten korvaamisesta työnantajalle säädetään sairausvakuutuslain (1224/2004) 13 luvussa. Työterveyshuollon korvaamisen keskeisenä tavoitteena

on edistää ehkäisevää ja työ- ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa työpaikalla hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteiden mukaisesti. Korvausjärjestelmän avulla pyritään tukemaan työterveyshuollon toimintaedellytysten toteutumista, työterveyshuollon resurssien monipuolista käyttöä ja jatkuvaa palvelujen laadun parantamista. Korvausjärjestelmään liittyy olennaisesti työterveyshuollon seurannan ja arvioinnin kehittäminen.

Työnantajalle korvataan sairausvakuutuslain perusteella työterveyshuoltolaissa tarkoitettua hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisen työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset. Korvauksen piiriin kuuluvat työterveyshuoltolain 12 §:ssä tarkoitettujen ehkäisevän työterveyshuollon kustannukset ja 14 §:ssä tarkoitettujen sairaanhoidon palvelut edellyttäen, että toiminta on toteutettu työterveyshuoltolaissa tarkoitettulla tavalla työterveyshuollon ammattihenkilöitä ja heidän tarpeellisiksi katsomiaan asiantuntijoita ja muita työterveyshuollon tarpeellisia voimavaroja käyttäen. Hyväksyttäviä kustannuksia ovat hyvän työterveyshuoltokäytännön toteuttamiseksi tarpeelliset ja kohtuulliset perustamis- ja käyttökustannukset. Näitä ovat työterveysaseman henkilöstön palkka- ja täydennyskouluskustannukset, työterveysasematilojen, tutkimus- ja hoitolaitteiden ja kaluston ylläpitokustannukset, laboratoriotutkimusten ja radiologisten tutkimusten ja erilaisten hoito- ja tutkimustarvikkeiden ja välineiden sekä toimistokoneiden ja -tarvikkeiden kustannukset. Vastaavanlaisiin kustannuksiin perustuvat myös työterveyshuoltopalveluja tuottavien yksiköiden palveluistaan perimät maksut ja palkkiot. Toisin kuin vakuutettukohtaisessa sairaanhoidon korvausjärjestelmässä, työterveyshuollon korvausjärjestelmässä hyväksyttäviä kustannuksia ovat myös kansanterveyslaissa tarkoitettujen terveyskeskuksen perimät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 8 §:ssä tarkoitettujen maksujen, joiden on vastattava työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneita hyväksyttäviä kustannuksia.

Korvauksen maksaminen edellyttää, että toiminta on järjestetty työterveyshuoltolaissa säädettyllä tavalla. Sairaanhoitopiirin toimin-

tayksikköä ei ole määritelty työterveyshuoltolaissa työterveyshuollon palveluiden tuottajaksi eikä se siten ole osa työterveyshuollon palvelujärjestelmää. Tämän vuoksi työterveyshuollon yksikön sairaanhoitopiiriin toimintayksiköltä ostamat yksittäiset toimenpiteet, kuten laboratoriotutkimukset ja radiologiset tutkimukset, eivät vakiintuneen korvauskäytännön mukaan pääsääntöisesti oikeuta sairausvakuutuslain mukaiseen korvaukseen. Yksityisen työterveyshuoltopalveluiden tuottajan sairaanhoitopiiriin toimintayksiköltä ostamat yksittäiset toimenpidepalvelut ovat voineet olla korvaukseen oikeuttavia vain poikkeustilanteissa, jos paikkakunnalla ei ole ollut kohtuudella saatavissa vastaavia palveluita. Työterveyshuoltopalveluiden tuottajana toimivan terveyskeskuksen sairaanhoitopiiriin toimintayksiköltä ostamat palvelut ovat kuitenkin olleet korvaukseen oikeuttavia, koska kunnalla on vuoden 1992 valtiosuusuuksien myötä ollut mahdollisuus järjestää sen vastuulla olevat palvelut hankkimalla ne toiselta julkiselta palveluiden tuottajalta.

Työterveyshuoltopalveluita tuottava kunnallinen osakeyhtiö rinnastuu yksityiseen palveluiden tuottajaan. Kunnallisen osakeyhtiön sairaanhoitopiiriin toimintayksiköltä ostamat palvelut eivät siten voimassa olevan lainsäädännön ja vakiintuneen korvauskäytännön perusteella oikeuta sairausvakuutuslain mukaiseen korvaukseen.

1.5. Kustannusten läpinäkyvyydestä

Työterveyshuollon tukipalvelujen hinnoittelun läpinäkyvyys edellyttää, että maksurakenteet ovat selkeitä. Esimerkiksi jos laboratorion palvelusta peritään erikseen analyysikustannuksia ja näytteenotokustannuksia, pitää voida varmistua siitä, ettei erikustannusosia peritä päällekkäin. Samaa periaatetta tulisi noudattaa myös silloin, jos tutkimukselle on määritelty yksi hinta. Työterveyshuollon kustannusten korvaamisen kannalta olisi tavoiteltava sellaisia ratkaisuja, jossa hinnoittelu ja sen perusteet ovat läpinäkyviä ja kirjattavissa muun muassa työterveyshuoltosopimuksiin. Hintojen tulisi kattaa toiminnan harjoittamisesta aiheutuvat kustannukset. Tukipalvelut olisi eriytettävä niin, että niiden tuotantokustannukset olisi mahdollisimman

todenmukaisesti laskettu. Työterveyshuollon korvaushakemuksissa on tullut ilmi tapauksia, joissa alihankkija, esimerkiksi laboratorio, veloittaa pääasiallista palvelujen tuottajaa omilla hinnoillaan, joka puolestaan laskee omaa asiakastaan korkeammilla hinnoillaan. Ketjutusten läpinäkyvyyttä pitäisi lisätä niin, että loppulaskuun kuuluvat hinnat tulisi selkeästi eritellä. Usein ketjutukseen lisätään erilaisia kauttakululaskutuslisä. Näiden ketjutusten läpinäkyvyyttä pitäisi lisätä niin, että käy ilmi, mitä hintoja loppulaskuun tosiasiallisesti sisältyy.

2. Ehdotetut muutokset

Sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä ostettavien palveluiden korvaaminen sairausvakuutuksesta edellyttää työterveyshuoltolain muuttamista. Lain 7 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että työterveyshuollon palvelujen tuottaja voisi hankkia sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä työterveyshuollon tukipalveluita, joihin kuuluisivat laboratorio- ja kuvantamispalvelut sekä kliinisyfysiologiset tutkimukset. Nämä sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä ostetut työterveyshuollon tukipalvelut tulisivat osaksi työterveyshuoltolain hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaista toimintaa ja voisivat tulla sairausvakuutuslain perusteella korvattaviksi osana työterveyshuollon hyväksyttäviä kustannuksia.

3. Esityksen vaikutukset

Muutoksen voimaantultua työnantajalle korvattaisiin sairausvakuutuslain mukaisesti työterveyshuoltolaissa tarkoitetun hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisen työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneet kustannukset, jotka syntyisivät laboratorio- ja kuvantamispalveluista sekä kliinisyfysiologisista tutkimuksista myös silloin, kun kyseessä olevat palvelut ostettaisiin sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä.

Kunnilla on päävastuu alueensa asukkaiden lakisääteisen terveydenhuollon rahoittamisesta. Julkinen terveydenhuolto rahoitetaan verovaroin ja valtionosuuksin. Kunnille maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitte-

lusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992), jäljempänä STVOL, 10 §:n 2 momentin ja kuntien valtionosuuslain 1147/1996) perusteella vain valtionosuustehtävien hoitamisesta aiheutuneet kustannukset. Työterveyshuoltopalvelujen tuottaminen on terveyskeskusta ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille lakisääteinen tehtävä, jonka menoihin suoritetaan valtionosuutta STVOL:n säännösten mukaan. Työterveyshuolto on työnantajan järjestämisvastuulla olevaa toimintaa. Työnantajilta perittävät työterveyshuollon maksutulot vähennetään valtionosuusmenoista.

Eduskunnalle on syksyllä 2009 annettu hallituksen esitys laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta ja laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 174/2009vp). Hallituksen esityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 59 §:ään on ehdotettu otettavaksi säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitettua tehtävästä aiheutuvana käyttökustannuksena ei pidetä kustannusten jaon tarkistuksessa kunnan maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia. Näin ollen työterveyshuollon tukipalvelut sairaanhoitopiirin toimintayksikön tuottamina eivät olisi valtionosuuteen oikeuttavaa toimintaa.

Osa työikäisten terveydenhuollosta toteutuu työterveyshuollon kautta, jota puolestaan korvataan sairausvakuutuksesta. Työterveyshuollon korvaukset maksetaan sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta, joka rahoitetaan työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien vakuutusmaksuin. Työterveyshuollon korvaukset maksetaan sairausvakuutusrahastosta työtulovakuutuksen kuluina. Työnantajalle sairausvakuutusrahastosta maksettavien työterveyshuollon kustannusten korvaamisen katonana on Kansaneläkelaitoksen vuosittain vahvistama laskennallinen enimmäismäärä.

Uudistus ei arvioiden mukaan lisäisi työterveyshuollon kustannuksia eikä työterveyshuollon korvausmenoja. Voimassa olevan lainsäädännön ja korvauskäytännön perusteella yksityisen työterveyshuoltopalveluiden tuottajan tulee hankkia työterveyshuollon tarvitsemat tukipalvelut yksityiseltä tuottajalta, jotta kustannukset korvattaisiin työterveyshuollon kustannuksina.

Yksityisen työterveyshuoltopalveluiden tuottajan sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä ostamat yksittäiset toimenpidepalvelut ovat voineet olla korvaukseen oikeuttavia vain poikkeustilanteissa, jos paikkakunnalla ei ole ollut kohtuudella saatavissa vastaavia palveluita. Sen sijaan terveyshuoltopalveluiden tuottajana toimivan terveyskeskuksen sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä ostamat palvelut ovat olleet korvaukseen oikeutettuja. Muutoksen jälkeen kaikilla työterveyshuollon palvelujen tuottajilla olisi mahdollisuus hankkia laboratorio- ja kuvantamispalvelut sekä kliinifysiologiset tutkimukset sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä, ja ne olisivat työterveyshuollon korvaukseen oikeuttavia. Näin ollen muutoksen jälkeen kaikki työterveyshuollon palvelujen tuottajat olisivat tasavertaisessa asemassa sairausvakuutuslain perusteella maksettavan työterveyshuollon korvauksen suhteen.

Palvelujärjestelmään lainmuutos voisi vaihtaa siten, että niissä kunnallisissa liikelaitoksissa, jotka tarjoavat laboratorio- ja kuvantamispalveluita sekä kliinifysiologisia tutkimuksia myös oman sairaanhoitopiirinsä alueen ulkopuolelle, todennäköisesti tulevaisuudessa arvioidaan siirtymistä yhtiömuotoiseen toimintaan. On mahdollista, että sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä ostettujen laboratorio- ja kuvantamispalvelujen sekä kliinifysiologisten tutkimusten määrä kasvaa, koska yksityiset työterveyshuollon palvelujen tuottajat voivat ostaa vastaisuudessa kyseessä olevat tukipalvelut työterveyshuollon korvauksiin oikeuttavina.

Valtiovarainministeriön kuntaosasto on käynnistänyt syksyllä 2009 lainsäädäntöhankkeen kuntalain muuttamiseksi Euroopan unionin komission Destia -teliikennelaitospäätöksestä (C7/2006) johtuvien kilpailuneutraliteettivaatimusten täyttämiseksi. Työn lähtökohtana ovat työ- ja elinkeinomi-

nisteriön niin sanotun Julkityöryhmän linjatukset Julkisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteetti (työ - ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2009). Tässä yhteydessä tullaan tarkastelemaan kuntien ja kuntayhtymien toimintaa markkinoilla ja samalla joudutaan tarkastelemaan myös sairaanhoitopiirien laboratorio- ja kuvantamispalvelujen sekä kliinifysiologisten tutkimusten myyntiä muille kuin jäsenkunnille.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa. Asiaa on käsitelty myös työterveyshuollon neuvottelukunnassa.

Esityksestä on kuulemistilaisuudessa kuultu työ- ja elinkeinoministeriötä, Suomen Kuntaliittoa, Kansaneläkelaitosta, Pirkanmaan sairaanhoitopiiriä, Terveyspalvelualan liittoa, Lääkäripalveluyritykset ry:tä, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:ta ja Suomen Ammattiliittojen Keskusliitto SAK:ta. Lisäksi valtiovarainministeriöltä on saatu kirjallinen lausunto. Lausunnoissa on pääasiassa kannatettu esitettyä muutosta. Lääkäripalveluyritykset ry:n ja Terveyspalvelualan liiton mielestä muutoksen vaikutukset kilpailuneutraliteettiin tulisi selvittää.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 2001 annetun työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 § seuraavasti:

7 §

Palvelujen tuottaminen

Työnantaja voi järjestää tässä laissa tarkoitettujen työterveyshuollon palvelut:

- 1) hankkimalla tarvitsemansa palvelut kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitetulta terveyskeskukselta;
- 2) järjestämällä tarvitsemansa työterveyshuoltopalvelut itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa; tai
- 3) hankkimalla tarvitsemansa palvelut muulta työterveyshuoltopalvelujen tuottami-

seen oikeutetulta toimintayksiköltä tai henkilöltä.

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu työterveyshuollon palvelujen tuottaja voi hankkia työterveyshuoltoon kuuluvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut sekä kliinisiä fysiologisia tutkimuksia myös sairaanhoitopiiriin toimintayksiköltä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

Laki**työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 2001 annetun työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Palvelujen tuottaminen

Työnantaja voi järjestää tässä laissa tarkoitetut työterveyshuollon palvelut:

- 1) hankkimalla tarvitsemansa palvelut kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitetulta terveyskeskukselta;
- 2) järjestämällä tarvitsemansa työterveyshuoltopalvelut itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa; tai
- 3) hankkimalla tarvitsemansa palvelut muulta työterveyshuoltopalvelujen tuottamiseen oikeutetulta toimintayksiköltä tai henkilöltä.

Ehdotus

7 §

Palvelujen tuottaminen

Työnantaja voi järjestää tässä laissa tarkoitetut työterveyshuollon palvelut:

- 1) hankkimalla tarvitsemansa palvelut kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitetulta terveyskeskukselta;
- 2) järjestämällä tarvitsemansa työterveyshuoltopalvelut itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa; tai
- 3) hankkimalla tarvitsemansa palvelut muulta työterveyshuoltopalvelujen tuottamiseen oikeutetulta toimintayksiköltä tai henkilöltä.

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu työterveyshuollon palvelujen tuottaja voi hankkia työterveyshuoltoon kuuluvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut sekä kliinisyfysiologiset tutkimukset myös sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.